

Олена Зінченко
к.е.н., доцент
Наталія Шаргало
студентка

Київський національний університет технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАРЕЄСТРОВАНОВОГО (ПАЙОВОГО) КАПІТАЛУ

Питання обліку, звітності є ключовими в аграрній політиці. Особлива роль відводиться фінансовому обліку, зокрема його удосконаленню при створенні різних організаційно- правових форм господарювання. На сучасному етапі реорганізації аграрних підприємств і в майбутньому, велике значення має вдосконалення обліку власного капіталу. Незважаючи на те, що власний капітал як економічна категорія використовується часто, питання методики його обліку залишаються дискусійними, що й обумовило дослідження даного питання.

Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Таке визначення не відповідає на питання, які критерії мають застосовуватися для визнання окремих елементів власного капіталу. Відповідь на це питання дає розгорнуте визначення власного капіталу, яке відображає його економічний зміст.

Власний капітал – це сума власних коштів підприємства, що є результатом його діяльності чи отримана від власників або учасників підприємства у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо.

Капітал втілює в собі ту частину активів підприємства, яку без будь-яких умов та обмежень можна визнати власністю підприємства. Від власного капіталу слід відрізнити суми зобов'язань та ті кошти, які утримуються підприємством для виконання певних цілей (програм), тобто від майбутніх, відкладених витрат.

Залежно від джерела формування власний капітал підприємства можна поділити на дві групи:

<i>Вкладений капітал</i>	це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї)
<i>Накопичений капітал</i>	це капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства

Класифікація власного капіталу за джерелами формування є важливою при визнанні його елементів. Капітал підприємства не може бути сформований іншими шляхами.

Зареєстрований капітал – юридично оформлена, офіційно об'явлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства. У тому числі виділяють:

<i>статутний капітал</i>	зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства
<i>пайовий капітал</i>	сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарської діяльності, а саме: суми пайових внесків членів споживчого товариства, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами

Невпинний перехід України до ринкової економіки, розширення та поглиблення ринкового середовища у всіх сферах діяльності закономірно викликає необхідність реформування обліку. Це зумовлює введення нових економічних категорій та уточнення раніше діючих. Одним із напрямків перетворень в аграрному секторі країни стало впровадження економічних відносин на основі приватної власності на землю та отримання селянами земельних і майнових паїв у процесі реструктуризації колективних сільськогосподарських підприємств

Пайовий капітал - це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для провадження його господарсько-фінансової діяльності [1].

В сільськогосподарських підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання є особливості формування і обліку джерел власних коштів. Однак, не зважаючи на ці відмінності, ведення обліку джерел власних коштів на рахунку 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" однотипний.

Пайовий капітал утворюється у сільськогосподарських підприємствах, засновницькими документами, в яких передбачене формування такого виду капіталу.

Формування пайового капіталу здійснюється за рахунок обов'язкових та додаткових внесків, які надходять від членів кооперативу, а їх розмір визначається загальними зборами пайовиків. Особливістю пайового капіталу є те, що його розмір не реєструється у статуті кооперативу, тому внески нових членів кооперативу чи вихід членів кооперативу не вимагають перереєстрації статуту в органах державної влади.

Синтетичні рахунки		Субрахунки		Сфера застосування
Код	Назва	Код	Назва	
40	Зареєстрований (пайовий) капітал	401	Статутний капітал	Усі види діяльності
		402	Пайовий капітал	
		403	Інший зареєстрований капітал	
		404	Внески до незареєстрованого статутного капіталу	

Рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" призначено для обліку та узагальнення інформації стану і руху статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу відповідно до законодавства і установчих

документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

За кредитом рахунку 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" відображається збільшення зареєстрованого і пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом - його зменшення (вилучення).

Рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" має такі субрахунки:

401 "Статутний капітал";

402 "Пайовий капітал";

403 "Інший зареєстрований капітал";

404 "Внески до незареєстрованого статутного капіталу" [1].

На субрахунку 402 "Пайовий капітал" відображається і узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів підприємства, що передбачені установчими документами. Сільськогосподарські підприємства на субрахунку 402 "Пайовий капітал" обліковують частину вартості майна, яка була розпайована між його членами, частину вартості майна, яка не була розпайована між його членами, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства. Аналітичний облік за субрахунком 402 "Пайовий капітал" ведеться за видами капіталу [1].

Пайовий капітал формується коштами або майном, якщо це не суперечить вимогам статуту. Якщо пай вносять майном, то його потрібно оцінити відповідно до стандартів бухгалтерського обліку.

Пайовиками можуть вноситись додаткові пайові внески на добровільних засадах з метою забезпечення розвитку господарської діяльності, які підлягають повному або частковому поверненню згідно із заявою.

Удосконалення різних організаційно-правових форм господарювання є об'єктивною необхідністю, де важлива роль відводиться обліку власного капіталу. З метою підвищення ролі контрольної функції бухгалтерського обліку сільськогосподарським підприємствам, доцільно ввести субрахунок 4021 "Додатковий пайовий капітал", для обліку розміру додаткових паїв, внесених членами кооперативу. Облік пайового капіталу фермерського господарства, засновниками якого виступає декілька членів однієї родини, слід вести на двох субрахунках: 4021 "Основний пайовий капітал" та 4022 "Додатковий пайовий капітал".

Література:

1. Інструкція "Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій" від 30.11.1999, № 291: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій" від 30.11.1999, № 291: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.